

נספח 4: שיקום יערות וחידושם לאחר שרפה

למרבה המזל, מחקרים רבים מלמדים, שמרבית עצי החורש אינם מתים בשרפה וממהרים להתחדש אחריה מבסיס הגזע. לעומתם, האורנים מתים בשרפה, אך מתחדשים אחריה על ידי נביטת זרעים הנמצאים בקרקע או מתפזרים מהאצטרובלים וכבר בחורף הראשון שלאחר השרפה הנבטים מכסים את הקרקע. אולם, נדרשות כ-40 שנה כדי שיער בוגר של אורנים יחזור למצב שבו היה לפני השרפה. נחמת היערנים מול היערות המפויחים היא בשיקום הטבעי המופלא, שלרוב אינו דורש את התערבות האדם.

שיקום השטח השרוף והחזרת הירוק ליער, הנראה כאילו חזר בעקבות השרפה 100 שנה אחורה, דורש משאבים רבים ועבודה מאומצת וכן מחייב זהירות וסבלנות, שיאפשרו לו להתאושש באופן טבעי. ברגע שבו שכחה השרפה הגדולה בכרמל החלה קק"ל בפעולות שיקום ראשוניות, שהתמקדו במניעת סחף – הצבת גזעים וגזם כמחסומים לזרימת מים, בהיעדר צמחייה טבעית שתעשה זאת; פינוי מפגעים – פינוי עצים שנשרפו או נפלו בעת פריצת דרכים וכן מתקנים שנפגעו בחניונים; מניעת שרפות עתידיות – יצירת אזורי חיץ והסרת הצומח שנשרף. שיקום השטחים מתבסס על הניסיון הרב, שנצבר בעקבות השרפות שאירעו בעבר בכרמל, בשער הגיא, בברייה ובהרי נפתלי. בעקבות השרפה בכרמל ב-1989 נקבעו, לראשונה, ממשקים לטיפול בשרפות ולמניעתן ואומצו עקרונות לשיקום יערות, המנחים את מדיניות השיקום של קק"ל. השיקום מתבסס על התחדשות הטבעית של הצמחייה ועל התערבות חיצונית מזערית בעתיד, שתכלול דילול אזורים צפופים מדי, נטיעה באזורים שלא יתחדשו באופן טבעי וטיפול המבטיח צמיחה לגובה.

בחלק מהמקומות בצבצו כבר חודשים ספורים לאחר השרפה פרחי חורף ואיב, שהוכיחו את יכולת השיקום המופלאה של הטבע. הרקפות, הנרקיסים והחצבים, שלהם פקעות הטמונות עמוק באדמה, היכן שהאש לא מגעת, הם ראשונים להתחדש מבין הפרחים. העצים רחבי העלים, כאלון, אלה וכליל החורש, שלהם שורשים גדולים, שלא נשרפו, משתקמים מהר יחסית, אך נטייתם להצמיח מספר גזעים מאותו השורש תצריך גיזום מבוקר בעתיד.

במקומות שבהם חשוב לשנות את מיני העצים מאורנים למגוון עצים שונה, נוטעים לאחר שרפות חלק לא גדול מהשטח, לדוגמה: עצי בוסתן במקומות ייחודיים, כתמים של עצי חורש טבעי וכדומה. כמו כן, בשטחים המיועדים לחניוני נופש, הציבור זקוק לאורנים גבוהי נוף ונותני צל ולא לאלון הסבוך. שם נוטעת קק"ל את האורן הוותיק והטוב.

זה זמן רב קיימת בקק"ל הנחייה מקצועית לפיה לאחר שרפה יש להמתין שנה לפחות, ולרוב שנתיים, על מנת לאפשר חידוש טבעי של היער. בדרך זו, יערי קק"ל מקוים, כי הן עצי האורן יתחדשו והן עצים רחבי עלים, אשר בניהול אקטיבי ונכון ייצרו פסיפס של יער מעורב ובריא.

נספח 5: כללי בטיחות ביער

הדלקת אש מסכנת את היער באופן ממש. היזהרו באש ביער – אין לנו יערות אחרים! בימים של חום ויובש קיצוניים, שבהם קיימת סכנת שרפות – כל הדלקת אש ביערות ובחניונים אסורה! יש לעקוב אחרי עדכוני מזג האוויר באמצעי התקשורת. כדי למנוע מזי שרפות, קק"ל זקוקה לעזרת המבקרים ביערות. להלן מספר כללי בטיחות חשובים למניעת שרפות:

1. אין להדליק אש ביער אלא במקום מוסדר המיועד לכך. בחניוני קק"ל מוצבים מתקני מצלה (מנגל) במקומות המיועדים לכך.
2. יש לחפש מקום המיועד להדלקת מצלה בחניון.
3. יש להתחשב בכיוון הרוח ובעוצמתה. אם המקום שמצאתם פתוח לגמרי ובאותו יום נושבת רוח חזקה, אין להבעיר בו אש.
4. יש לנקות מראש את האזור הסמוך למצלה מענפים, זרדים ועלי עצים.
5. לפני שמדליקים מדורה יש לוודא מרחק בטוח מכל צמחייה או חומר דליק אחר, כולל עמודי חשמל או טלפון. ככל שהמדורה גבוהה וגדולה יותר – כך צריך לגדול רדיוס הביטחון.
6. לאחר הבערת האש אין לשפוך דלק או חומרים דליקים אחרים, כגון שמן, על האש הבערת ואין להשליך לתוכה עצמים העשויים מחומרים דליקים, העלולים להתפוצץ.
7. אין לעזוב את המקום אלא לאחר כיבוי מוחלט של האש! לאחר כיבוי במים וכיסוי בעפר, יש להפוך את הרמץ ולוודא שלא נותרו שום גחלים או רמץ חם.
8. אם התפשטה אש קטנה ליער או לחורש, הנמצאים באזור המצלה או בסמוך אליו, יש לבודד את האש שהתפשטה, כך שלא תוכל להתפשט עוד. ניתן לעשות זאת על ידי הכאת האש בענפים ירוקים, במחבטים או בשמיכות ועל ידי שפיכת מים וכיסוי עפר על האש.
9. אם האש התפשטה ללהבה גדולה יותר, יש להרחיק אנשים וכלי רכב מאזור הדליקה ולהתקשר למכבי אש בטלפון 102 או "קו ליער", מוקד המידע של קק"ל: 1-800-350-550.